

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни
“ДЕМОГРАФІЯ”
(для бакалаврів)

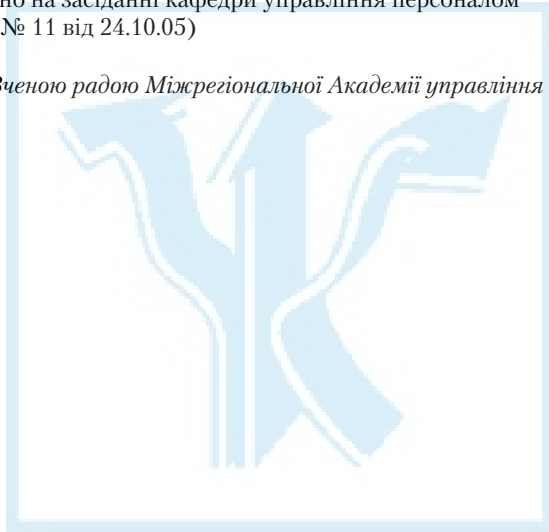
МАУП

Київ 2006

Підготовлено професором кафедри управління персоналом
Л. С. Дорошенко

Затверджено на засіданні кафедри управління персоналом
(протокол № 11 від 24.10.05)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Дорошенко Л. С. Навчальна програма дисципліни “Демографія” (для бакалаврів). — К.: МАУП, 2006. — 12 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, навчально-тематичний план, програмний матеріал до вивчення дисципліни “Демографія”, питання для самоконтролю, а також список рекомендованої літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП),
2006

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Розвиток усіх сфер економіки нерозривно пов'язаний з розвитком людини-працівника, населення загалом. Цим, власне, і визначається важливість опанування теоретичних і прикладних основ демографії.

Слово “демографія” походить від грецьких слів “демос” – населення і “графія” – опис і означає опис населення.

Демографія вивчає закономірності відтворення населення в їх соціально-економічній зумовленості (динаміку кількості, стану і структури народонаселення, демографічні аспекти розвитку сім'ї, механізм взаємозв'язку соціального, економічного і демографічного розвитку, взаємодії населення і навколишнього середовища та ін).

Особливого значення набувають результати демографічних досліджень в умовах дії ринкових відносин. Зокрема, демографічні процеси стають важливим чинником маркетингового середовища.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН вивчення дисципліни “ДЕМОГРАФІЯ”

№ пор.	Назва теми
1	Теоретичні основи демографії
2	Система демографічних наук
3	Демографічний аналіз
4	Джерела інформації про населення
5	Метод демографічних коефіцієнтів
6	Демографічні таблиці
7	Соціально-демографічне прогнозування
8	Демографічні чинники економічного розвитку
9	Сім'я як об'єкт демографії
10	Демографія і бізнес
11	Демографічна політика

ПРОГРАМНИЙ МАТЕРІАЛ
до вивчення дисципліни
“ДЕМОГРАФІЯ”

Тема 1. Теоретичні основи демографії

Система знань про народонаселення. Предмет і метод демографії. Місце демографії в системі наук. Методологія демографічних досліджень.

Література [10; 19; 22]

Тема 2. Система демографічних наук

Концепція системи демографічних наук про життєдіяльність населення. Теоретична демографія. Історична демографія. Етнічна демографія. Політична демографія. Військова демографія. Генетична демографія. Медична демографія.

Література [10; 19; 22; 25]

Тема 3. Демографічний аналіз

Зміст демографічного аналізу та його загальні принципи. Методи демографічного аналізу: статистичні, математичні, соціологічні, графоаналітичні та картографічні.

Найважливіші соціально-економічні чинники в демографічному аналізі: джерела існування, рівень доходів, стан здоров'я, рівень освіти населення та ін.

Основні етапи демографічного аналізу: поставлення завдання, оцінювання повноти і достовірності інформаційної бази, визначення часового інтервалу і системи показників для опису кінцевих результатів аналізу, власне аналіз.

Література [10; 22; 23; 26; 27]

Тема 4. Джерела інформації про населення

Вимоги до обсягів і якості демографічної інформації. Система джерел даних про населення: перепис населення, облік руху населення, вибіркові обстеження, їх взаємозв'язок.

Література [10; 12; 17; 22; 23; 26]

Тема 5. Метод демографічних коефіцієнтів

Демографічні структури: статевовікова, освітня, соціальна, сімейна, етнічна, економічна.

Поняття демографічних коефіцієнтів. Коефіцієнт природного руху населення і міграції, вікові коефіцієнти.

Література [4; 9; 22; 27]

Тема 6. Демографічні таблиці

Загальне поняття про демографічні таблиці, їх завдання. Повні, короткі й комбіновані демографічні таблиці.

Таблиці смертності. Тривалість життя. Таблиці міграції. Таблиці народжуваності.

Література [4; 10; 27]

Тема 7. Соціально-демографічне прогнозування

Основні завдання перспективних розрахунків населення. Методи розробки демографічних прогнозів.

Урахування впливу міграції населення при прогнозуванні. Оцінювання майбутніх змін в інтенсивності демографічних явищ (народжуваності, смертності, міграції та ін.).

Література [9; 10; 19; 25]

Тема 8. Демографічні чинники економічного розвитку

Вплив демографічних процесів на економічне зростання. Взаємозв'язок економічного розвитку та відтворення населення.

Визначення кількісних співвідношень між демографічними й економічними явищами. Демографічні аспекти капіталовкладень, зайнятості та продуктивності.

Література [7; 10; 16; 25]

Тема 9. Сім'я як об'єкт демографії

Поняття "сім'я". Функції сім'ї. Сім'я як об'єкт демографії. Життєвий цикл сім'ї. Сімейний склад населення. Процеси, що впливають на демографічний розвиток сім'ї. Сучасні тенденції зміни чисельності та складу сімей.

Література [10; 11; 20; 22; 24]

Тема 10. Демографія і бізнес

Зміст поняття “демографія”. Бізнес на демографічній інформації. Основні причини використання демографічних даних у підприємницьких колах: економічні, соціальні, демографічні.

Використання демографічних знань у маркетингу. Демографічні процеси як чинник маркетингового середовища. Споживчі ринки і населення. Демографічні аспекти сегментації ринку.

Література [14; 25]

Тема 11. Демографічна політика

Поняття демографічної політики, її цілі та завдання. Об'єкт і основні напрямки демографічної політики.

Основні методи демографічної політики: економічні, адміністративно-правові, виховні і пропагандистські. Особливості демографічної політики в різних країнах. Сутність ідеї світової політики населення.

Література [2; 10; 13; 19; 21; 25]

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Сутність і зміст загальної теорії народонаселення.
2. Передумови формування системи знань про народонаселення.
3. Завдання окремих наук, що вивчають народонаселення.
4. Структура знань про народонаселення.
5. Значення загальної теорії народонаселення для розвитку демографії.
6. Місце демографії в системі знань про народонаселення.
7. Предмет демографії. Погляди на предмет демографії.
8. Передумови перетворення демографії у систему демографічних наук.
9. Структура системи демографічних наук.
10. Чим обумовлюється необхідність регулювання демографічних процесів?
11. Демографічне постаріння — об'єктивний, історично зумовлений процес.
12. Сутність демографічної політики, її цілі та засоби.
13. Поняття “демографічна ситуація”. Основні показники, що характеризують демографічну ситуацію.

14. Сутність міграційного руху населення; показники, що його характеризують.
15. Таблиці смертності та середньої тривалості життя.
16. Класифікації міграцій.
17. Вплив міграцій на демографічну ситуацію.
18. Вплив міграцій на ринок праці.
19. Міграції в Україні.
20. Предмет та завдання математичної демографії.
21. Предмет та завдання теоретичної демографії.
22. Предмет та завдання історичної демографії.
23. Предмет та завдання регіональної демографії.
24. Предмет та завдання описової демографії.
25. Поняття “якість” та “розвиток населення”.
26. Поняття “демографічна подія”, “демографічний процес”, “демографічне явище”.
27. Сутність видів руху населення.
28. Показники, що характеризують природний рух населення.
29. Зміст поняття “демографічна ситуація”. Характерні ознаки сучасної демографічної ситуації в Україні.
30. Для яких видів підприємницької діяльності важливими є демографічні дані?
31. Як співвідносяться поняття “соціальна політика”, “політика населення”, “демографічна політика”?
32. Основні напрямки практичного використання демографічної інформації.
33. Основні методичні підходи до демографічного аналізу.
34. Поперечний і поздовжній аналіз.
35. Методи, що використовуються в демографічному аналізі.
36. Соціологічні методи в демографії.
37. Статевовікова піраміда населення як засіб вивчення його складу.
38. Абсолютні та відносні показники чисельності населення.
39. Поняття демографічних структур населення. Навести приклади.
40. Загальне поняття демографічних таблиць.
41. Сутність сім’ї як об’єкта демографії.
42. Демографічні коефіцієнти.
43. Сім’я та її життєвий цикл.
44. Процеси, що впливають на демографічний розвиток сім’ї.

45. Сімейний склад (сімейна структура) населення.
46. Які основні сучасні тенденції зміни чисельності та складу сімей?
47. Поняття “сім’я” і “домашнє господарство”.
48. Концепція демографічного переходу.
49. Демографічні революції, їх зміст.
50. Навести основні класифікації демографічних прогнозів.
51. Перші прогнозні розрахунки населення України.
52. Які методи використовуються в демографічному прогнозуванні?
53. Що таке прогнозний сценарій? Його призначення.
54. Практичне значення демографічних прогнозів.
55. Джерела інформації про населення. Класифікації демографічної інформації.
56. Прогнози населення світу та окремих країн, що розробляються ООН.
57. Які вимоги до демографічної інформації?
58. Сутність категорій постійного та наявного населення, їх визначення.
59. Основні етапи становлення та розвитку переписів населення.
60. Поточний облік демографічних подій.
61. Всеукраїнський перепис населення 2001 року.
62. Сутність, мета та значення демографічного аналізу.
63. Поняття “економічно активне” та “економічно неактивне” населення.
64. Чи існує зв’язок між якістю населення, якістю життя та рівнем розвитку економіки?
65. У чому полягає відмінність між демографією та наукою про населення?
66. Відносні показники динаміки чисельності населення: види, визначення, методи розрахунку.
67. Сутність понять “гіпотетична когорта” та “реальна когорта”.
68. Які процеси в населенні вивчаються на мікро- та макрорівнях?
69. Предмет і завдання економічної демографії.
70. Предмет і завдання етнічної демографії.
71. Назвіть найвідоміших вітчизняних і зарубіжних демографів.
72. Сутність демографічної політики, її цілі та засоби.
73. У чому полягають особливості демографічної політики в різних країнах?

74. У чому полягає сутність методу “пересування віків”?
75. Перепис населення, його основні принципи.
76. Чим зумовлена необхідність урахування демографічних факторів на сучасному етапі?
77. Основні методологічні положення вивчення взаємозв’язків демографічних і соціально-економічних процесів.
78. Реєстр населення.
79. Потенційна демографія — напрямок демографічного аналізу.
80. Динаміка народжуваності в Україні.
81. Динаміка смертності в Україні.
82. Динаміка шлюбності в Україні.
83. Міграційні потоки та міграційні когорти.
84. Зміст основних етапів демографічного аналізу.
85. Використання демографічних знань у маркетингу.
86. Демографічні аспекти сегментації ринку.
87. Чим пояснюється актуальність і практичне значення демографічної інформації?
88. Основні погляди на відтворення населення. Яке значення вони мають для розвитку демографії?
89. Як можна оцінити перспективи використання демографічних даних підприємцями в Україні?
90. Загальнометодологічні науки в системі знань про народонаселення: філософія та політична економія.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Аналитические* обозрения Центра комплексных социальных исследований и маркетинга. Сер. “Соціологія”. — 1996. — Вып. 56.
2. *Архангельский В. Н.* Демографическая политика: цели, принципы, приоритеты. — Саранск, 2000.
3. *Афанасьев И.* Кем будут управлять украинские лидеры в XXI веке? // Персонал. — 2001. — № 2.
4. *Борисов В. А.* Демография: Учебник для вузов. — М., 1999.
5. *Валентей С., Нестеров Л.* Человеческий потенциал: новые изменения и новые ориентиры // Вопр. экономики. — 1999. — № 2.
6. *Власюк О. С., Пірожков С. У.* Индекс людського розвитку: досвід України. — К., 1995.

7. *Демографическое* развитие и становление рынка труда Республики Беларусь: Сб. тр. — Минск, 1996.
8. *Демография*: настоящее и будущее. — Саранск, 2000.
9. *Демография*. Современное состояние и перспективы развития / Под ред. Д. И. Валентей. — М., 1997.
10. *Дорошенко Л. С.* Демографія. — К.: МАУП, 2005.
11. *Жилкина Т.* Семейная политика и формы помощи семье. Зарубежный опыт // *Междунар. экономика и междунар. отношения*. — 1994. — № 1.
12. *Закон* України “Про Всеукраїнський перепис населення” від 19 жовтня 2000 р.
13. *Злоказов И. А.* Демографическая ситуация и демографическая политика в ФРГ. — М., 1989.
14. *Котлер Ф.* Основы маркетинга. — М., 1992.
15. *Кузнецова Е. В.* Индекс человеческого развития и тенденции его изменения в России и зарубежных странах // *Вопр. статистики*. — К., 1996.
16. *Ліанова Е. М.* Ринок праці: соціально-демографічні аспекти. — К., 1996.
17. *Медков В. М.* Демография. — Ростов н/Д, 2002.
18. *Міграційні* процеси в сучасному світі. Світовий, регіональний і національний виміри / За ред. Ю. Римаренка. — К., 1998.
19. *Народонаселение*. Энциклопедический словарь / Ред. кол. А. Я. Кваша, Г. Г. Меликьян, А. А. Ткаченко и др. — М., 1994.
20. *Осколкова О.* США: изменения в сфере семейно-брачных отношений // *Междунар. экономика и междунар. отношения*. — 1993. — № 6.
21. *Основи* державної міграційної політики України. — К., 1994.
22. *Прибиткова І. М.* Основы демографії. — К., 1998.
23. *Про кількість* та склад населення України за підсумками Всеукраїнського перепису населення 2001 року // *Уряд. кур'єр*. — 2002. — № 244.
24. *Сімейний* кодекс України // *Відомості Верховної Ради України*. — 2002. — № 21, 22.
25. *Современная* демография: Учеб. пособие / Под ред. А. Я. Кваши, В. А. Ионцева. — М., 1995.
26. *Статевовіковий* склад населення України за даними Всеукраїнського перепису населення 2001 року. — К.: Держкомстат України, 2003.

27. *Стеценко С. Г., Швець В. Г.* Статистика населення: Підруч. для вузів. — К., 1993.
28. *Стешенко В. С.* Демографічна криза в Україні: проблеми дослідження, витоки, складові, напрямки протидії. — К., 2001.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Навчально-тематичний план вивчення дисципліни “Демографія”	3
Програмний матеріал до вивчення дисципліни “Демографія”	4
Питання для самоконтролю.....	6
Список рекомендованої літератури.....	9

Відповідальний за випуск *Ю. В. Нешкуренко*
Редактор *О. І. Маєвська*
Комп'ютерне верстання *Г. В. Макуха*

МАУП

Зам. № ВКЦ-2454

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП